

Овом монографијом попуњавамо још једну велику празнину у историји ратних збивања у сребреничком крају. Широко распрострањена, проблематична, конструкција о Сребреници зависи од једне лажне представе и једне забрањене истине. Лажна представа се састоји од неутемељене тврдње да је на бошњачкој страни погубљено 8.000 ратних заробљеника, на основу чега се изводи закључак (и подиже оптужба којом се практично терети цео српски народ) да се тамо догодио геноцид. Забрањена истина, којом се ми овде бавимо, јесте судбина српског народа сребреничког краја током рата 1992–1995. године, чије разматрање морално и правно најозбиљније угрожава опстанак те проблематичне слике. У овој монографији, ми се упуштамо управо у ту врсту разматрања, без обзира на то колико би то могло бити непријатно и мрско пропагаторима званичних „истина“.

Пре свега, неколико методолошких напомена. Као увек до сада, и у овој монографији ми се бавимо само проверљивим чињеницама. Ми то чинимо хладно и разложно, без прибегавања емотивним ефектима. Мада се односи на једну језиву тему, у сваком случају на делимично успешан пројекат регионалног уништења читаве једне људске заједнице који је био реализован често најсвирепијим средствима, текст који следи највише личи на неки беспристрасан клинички извештај, лишен сваке субјективности.

Друго, наш циљ ни у једном тренутку није био да статистички парирамо виртуелним жртвама на које се позива супротна страна. Да смо то желели, могли смо да их „достигнемо,“ па чак и да их „престигнемо,“ и то врло лако, али нама није стало до такмичења такве врсте. То смо могли постићи врло једноставно произвољним проширивањем релевантне зоне ратних дејстава све док не дођемо до цифре која је потребна да би се створио жељени утисак. Нама, међутим, уопште не треба нека одређена цифра српских жртава. И у односу на српске и на бошњачке жртве, једино нам је потребна – истина. Чак и када би прави број бошњачких жртава био већи од правог броја српских, нико тиме не би ништа добио, нити изгубио. Компаративна статистика на страну, битно је само следеће. Пошто ова монографија буде угледала светло дана, свима ће бити јасно да Сребреница није банално једноставан случај политички предодређених „агресора“ и на исти начин предодређених „жртава.“ Ту се ради о једној страшној људској кланици где је обичан народ из обе заједнице сребреничког краја, заведен од других, недужно и неопростиво страдао.

Сходно томе, а пошто је овде конкретно реч о жртвама из реда становништва српске националности, ми смо опсег нашег разматрања ограничили на људске губитке српске заједнице који су настали као последица ратних дејстава вођених од стране бошњачких оружаних снага из сребреничке енклаве против српских насеобина унутар и изван ње, ценећи да се географско подручје те енклаве у једном периоду 1993. године простирало и на делове територије Церске. [1] То уопште не доводи у питање чињеницу да је било бошњачких жртава већ само дефинише наш фокус. Поред тога, ми смо искључили из разматрања особе које су погинуле у борби, као припадници признатих војних формација. Ко год је страдао ван наведених оквира или на неки други начин, по дефиницији коју смо ми усвојили није био српска жртва Сребренице. По тим параметрима, ми смо до сада утврдили 670 српских жртава, али пошто је ово отворен пројекат тај број ће се мењати у складу са новим подацима који буду пристизали.

Најзад, поставља се питање извора. За сваку поменућу жртву ми имамо неки званичан докуменат и/или компетентну изјаву

очевица којима се чињеница и околности страдања тог појединца потврђују. [2]

Посебно, на нашој интернет презентацији

www.srebrenica-project.com

, ми смо поставили комплетан поименичан списак свих настрадалих особа које смо утврдили, и то у виду детаљног личног картона где се налазе све за сада познате појединости. То је много више од онога што нуди Истраживачко-документациони Центар из Сарајева под руководством г. Мирсада Токаче. Заправо, он нуди нешто слично, али само за жртве рата ван подручја Сребренице. Код њега, као и код већине истраживача који се са научним претензијама баве овим питањима, постоји одређени степен посвећености опште прихваћеним методолошким принципима, али упоредо са тиме и изузетак који се зове „Сребреница.“ Код њих, начин излагања и доказивања, који се с правом очекује у образлагању сваке друге тезе, не односи се једино на – Сребреницу. Ту су, како би се изразио професор Едвард Херман, сасвим довољне „голе тврдње“ (bare assertions). База података о жртвама рата у Босни и Херцеговини деведесетих година, која се налази у „Босанском атласу злочина“ на интернет презентацији Токачиног ИДЦ

то упечатљиво илуструје. На свим другим местима у „Атласу“ принцип приказивања личног картона за сваку жртву, са свим расположивим подацима о њој, мање - више је испоштован. Само у вези са бошњачким жртвама Сребренице, где је требало одрадити незахвалан посао састављања индивидуалног досијеа за сваку од 8.000 највећим делом виртуелних жртава, то упадљиво није случај. Осим „голе тврдње“ и списка имена, која су могла бити преузета из било којег телефонског именика, у „Атласу“ ничег другог нема као доказ за једну тако екстравагантну тврдњу и још шокантнију правну квалификацију.

Узимајући у обзир те видне недостатке у „Атласу“ ИДЦ, ми смо се потрудили да за сваку од српских жртава објавимо све релевантне информације, или ако их немамо да ту особу уопште не помињемо као жртву.

I.

Извештај о српским жртвама Сребренице из којег се састоји ова монографија неизбежно ће покренути низ критичких питања. На првом месту налази се питање правне категоризације масовних и широко распрострањених злочина према грађанима српске националности на подручју Сребренице. То питање је посебно релевантно у светлу тврдње да је масовно убијање бошњачких заробљеника у јулу 1995. године једино могуће сврстати у категорију геноцида, и ни у какву другу.

Нећемо се упуштати у анализу злочина почињених против Бошњака у јулу 1995. Али њихово самоуверено сврставање у рубрику геноцида, са свим последицама које из тога проистичу, даје нам право да размотримо и злочине супротне стране почињене против српског становништва из те исте перспективе.

Дефиниција геноцида у међународном праву релативно је једноставна и јасна. У суштини, то је злочин убиства, али са посебном намером да се на тај начин истреби једна од заштићених група (етничка, верска или расна), у целини или делимично, као таква. У светлу тог одређења, шта би се могло рећи за природу злочина који су овде описани?

Прво, што пада у очи, јесте неселективност убијања грађана српског етничитета. У испољавању свог хомицидног понашања према особама које су сматрали Србима, нападачи се нису ограничавали никаквим препознатљивим критеријумима. Методе њиховог

деловања биле су особе и мушког и женског пола; стари, млади и средњег узраста; цивили и војноспособни; а доказа нема да се ико од убица, који су углавном били припадници Армије БиХ, дакле, „легалних“ и међународно признатих власти које су деловале по упутствима своје владе из Сарајева, упуштао у лични став убијене особе према тој власти. Другим речима, пре него што је убиство било извршено, убицама је било потпуно небитно да ли је жртва „побуњеник“ или „лојалан грађанин“ Републике Босне и Херцеговине, па чак можда политички потпуно неангажован. Ако је и постојао неки препознатљиви критеријум по којем се убијање вршило, то је била једино етничка припадност жртве српском народу.

Дакле *prima facie*, са формалног становишта, и без удубљивања у техничке аспекте овог питања, оно што се током трогодишњег периода пре јула 1995. године догодило српском становништву сребреничког краја могло би се разматрати као геноцид. Конкретни примери из текста потврђују теоретску могућност таквог тумачења, барем аргумента ради.

У поглављу које се односи на напад муслиманских јединица на Рупово Село износе се докази не само о неселективном убијању и клању мештана, него и о паљењу школе и привредних објеката, дакле систематском уништавању средстава локалне заједнице за даљи живот и опстанак; убиство спаљивањем у сопственој кући непокретне Десанке Станојевић у селу Ратковићи није изузетак у категорији убијања лица која не представљају никакву војну или политичку опасност, већ је – напротив – емблематично за серију злочина управо такве врсте [3]; узвици нападача „хватај их живе, опколи, побиј све,“ у Горњим Ратковићима, и то исто у Брађевини, упућује на закључак да им је претпостављена национална припадност жртава била довољан мотив, без даљег индивидуалног испитивања [4]; убиство Милановић Милисава из Јадра од стране Дервишевић Рахмадана тешко је објаснити осим као начин да се околни Срби застраше и натерају на исељавање; напад на село Лозницу, уз повике „Алаху егбер,“ указује на првенствено верски и етнички карактер операције, за разлику од војничког, бар по перцепцији извођача тог напада; неселективност убијања долази посебно до изражаја у случају ученика осмог разреда основне школе из Брежана, Јосиповић Љубомира, коме су нападачи рафалом скинули горњи део лобање, након чега се кретао још 500 м док није пао, иако је убицама морало бити јасно да је он дете; сви споменици на српском гробљу у селу Брежани били су порушени за време док се село налазило под муслиманском контролом, чиме је опет наглашен не само верски и етнички, за разлику од војничког карактера операције, него и тежња да се и на тај начин онемогући поновно конституисање уништене заједнице [5]; код села Каменица припадници муслиманских снага побили су на зверски начин неколико десетина заробљених војника Војске Републике Српске, иако су они као ратни заробљеници имали статус заштићених лица, чиме се поставља логично питање зашто би убијање заробљеника у једном случају представљало геноцид, а у другом не;

учитељица Киверић Есма из Сикирића са машинском пушком пратила је нападаче на српске становнике сопственог села и говорила им је: „Немојте пљачкати куће док их не поубијате, идите од врата до врата“, што су војници и учинили држећи се упутстава овог врсног педагога

[6]

, итд. Формално утврђивање природе описаног обрасца понашања налази се првенствено у домену професионалног и непристрасног суда. Али разумног посматрача, коме је позната правна дефиниција кривичног дела, ништа не спречава да на темељу сопственог расуђивања то дефинише као геноцид.

Ако је квалификација геноцида прејака за нечији укус, можемо понудити као алтернативу „злочин мржње“ (hate crime), што је правна формулација која се у цивилизованим друштвима широко користи да би се прецизирало да се ради о умислу који превазилази оквире уобичајене кривичне радње и прелази у систематску кампању против неселективно таргетиране људске групе. Погледајмо неке од доказа из текста који следи који би могли подржати и такав закључак.

Док су село Кравица, после напада извршеног на Божић 1993, муслиманске снаге држале под својом контролом, они су на гробљу код цркве оборили више споменика; такође у Кравици, извршили су откопавање гроба Милошевић Радомира и оскрнавили су цркву тако што су одвалили улазна врата, док су унутра разбацали иконе и црквене књиге; после заузимања села Бјеловац, и покоља мештана, уследио је покољ свиња у оборима, што шаље недвосмислену поруку о мотивацији којом су нападачи били надахнути; у селу Цикотска Ријека, дванаест лица српске националности, након што су убијени у камиону уништеном из заседе, били су черечени, а њихова тела су затим била раскомадана секирама и другим оруђима. Да не заборавимо оковратни крст који су нападачи, ругајући се, ставили у уста убијеном Лукић Радовану, што би по важећем законодавству у Сједињеним Државама и другим напредним земљама западног света представљало несумњиви доказ „злочина мржње,“ уколико се тим и сличним актима циљало на припаднике неке одређене групе као такве. [7]

Ако чак и та блажа класификација није прихватљива, онда је на основу изнетих чињеница свакако могуће закључити да се ради о организованом походу једне етничке заједнице против друге. Погледајмо неке примере из текста који на то указују.

У нападу на српско село Сикирићи, за припадницима Армије БиХ, „легалне“ војне силе једне међународно признате државе, ишли су муслиманске жене и деца са џаковима за одношење плена; сведок Миловановић Станоје истиче да су се међу нападачима на

његово село Лозница налазиле и жене, чији је задатак био да праве буку да би на тај начин деморализовале одбрану, а касније су улазиле у куће и пљачкале их; такође о активном и масовном учешћу муслиманских цивила, што је операцијама давало недвосмислено етнички карактер, говоре и описи напада на села Залазје и Загоне, Магашиће, Станатовиће, и Горње Шадиће. [8]

Будним читаоцима неће се моћи замерити ако сада поставе очигледно питање: да ли је и понека „Мајка Сребренице“ са џаком у руци учествовала у овим пљачкашким походима? Ако није, да ли је по завршетку тих операција по суседним српским селима упитала своје мушкарце и комшинице где су били, шта су тамо радили, и одакле им плен који у џаковима доносе?

Панорамски приказ мародерског карактера напада на српска насеља у околини Сребренице такође разноси у парампарчад и изговор којем нападачи и њихови поборници најчешће прибегавају када су притиснути доказима о почињеним злочинима и принуђени да понуде какво такво објашњење. Њихов одговор гласи да јесте могуће да су се догодили ексцеси, али да је основни циљ тих оружаних експедиција на подручја насељена Србима ипак био легитиман зато што је настао из нужде. Српска блокада сребреничке енклаве наводно је онемогућавала редовну допрему хуманитарне помоћи конвојима УНПРОФОР-а, а то је проузроковало хуманитарну кризу тако огромних размера да је једини начин да се она ублажи било отимање хране и других потрепштина од околних Срба.

Чињенице које су овде изложене неумољиво демантују тај невешти изговор. Пре свега, српска села нису била богатија од бошњачких, тачније сва су била подједнако сиромашна. Што се тиче житеља тих села, формално они су били грађани признате Републике Босне и Херцеговине, а влада у Сарајеву је тврдила да и њих пред светом представља, мада су их – парадоксално – војне јединице те владе нападале и над њима вршиле убијање, паљевину и отимачину. Каква је то држава која своје наоружане представнике шаље да отима од једног дела својих грађана да би дала другима, и то по националном кључу? Данас, скоро две деценије после ових догађаја, и наводно великим делом баш због пасивности међународне заједнице у односу на Сребреницу, смишљено је ново начело, ако не међународног права оно барем праксе, под називом „R2P“ (right to protect). То намеће не само право, него и обавезу, да се такве државе подвргну најстрожијим санкцијама, укључујући бомбардовање, све док не престану да малтретирају сопствено становништво. Затим, начин извођења напада, што је обухватало не само убијање неборбених лица, него и скрнављење тела убијених, као и општа девастација покретне и непокретне имовине побијених и прогнаних становника српске народности, јасно указује да је основни циљ било нешто више од покушаја изгладнелих суседа да дођу до намирница. Да им је то био циљ, они не би имали потребу

да иду у оружану пљачку и да масакрирају малишане и старице у осмој деценији живота. Узели би шта им је неопходно, а у име владе у Сарајеву, коју су представљали, грађанима српске националности мултиетничке Републике Босне и Херцеговине на подручју Сребренице дали би уредан реверс. На тој цивилизованој ноти све би се завршило.

Али нити су српске снаге систематски спречавале испоруку хуманитарне помоћи, нити су амбари у енклави под контролом Насера Орића и Армије БиХ заиста били потпуно празни. ВРС јесте вршила легитимну контролу испорука енклави да би се спречило илегално уношење наоружања, које је често било сакривено међу легитимним испорукама. Али према споразуму о демилитаризацији, она је имала пуно право да то чини. Као што се по изјави грађанке бошњачке националности Машић Фатиме јасно види, сва хуманитарна помоћ коју је УНПРОФОР довозио није била дељена становништву у Сребреници, коме је била намењена, али то није било кривицом српске стране већ одлуком Насера Орића и његових сарадника да један део задрже под својом контролом да би то затим могли продавати по зеленашким ценама. Када се у пролеће 1993. на протесту избеглица Орићу јавно обратила са питањем зашто се храна у складиштима не дели онима којима је најпотребнија, Машић Фатима и њен супруг Салко били су ухапшени па затим тешко физички измалтретирани. [\[9\]](#)

II.

Друго значајно питање које покреће овај аутентични наратив, за разлику од оног углавном фиктивног који протежира супротна страна, јесте: зашто је требало више од деценије и по да сазнамо о овим стварима? Разлог за то свакако да не лежи у дугогодишњем недостатку података.

Игнорисање и умањивање српских жртава Сребренице, или – да се изразимо језиком данашњих софистицираних кругова – њихова релативизација, просто је *de rigueur* и представља неотуђиви део политичке стратегије која се помоћу исконструисане верзије проводи. Њен основни циљ је делегитимизација Републике Српске и њено коначно укидање утапањем у унитарну БиХ. Истовремено, она служи као моћна полуга за вршење политичког притиска и уцену Републике Србије, управо њеним везивањем за ту исконструисану верзију. Најзад, још једна сврха те верзије, која се свим расположивим средствима упорно распрострањује, јесте деморализација српског народа у целини наметањем геноцидног комплекса. На тај начин, паралише се његова способност да самостално делује и да иступи са пуним моралним правом у одбрану своје независности и колективних интереса.

То је разлог зашто је неопходно да се питање Сребренице сузи на три дана у јулу 1995. и да се игнорише све што се догађало током три године рата пре тога. Јавно откривање претходних догађаја и сваки покушај приказивања свеобухватне слике о рату у сребреничком крају, а не само једног тенденциозно издвојеног временског исечка, фатално би угрозило постојаност званичне приче, па самим тим и успешност политичке стратегије која од кредибилитета те приче зависи.

Зато је ратно искуство српске заједнице сребреничког краја морало остати сакривено, и тако би остало још увек када би се питали многи моћни фактори овога света.

III.

Материјал који садржи ова монографија неизбежно ће подстаћи на постављање многих питања.

Као што је познато, Насер Орић је пред Међународним трибуналом у Хагу био ослобођен од кривичне одговорности за злочине почињене против српског становништва са образложењем да он није био стварни командант формација Армије БиХ у Сребреници, него само један од више локалних вођа, и то са занемарљивим личним утицајем. То се директно коси са изјавом његовог непосредног надређеног, генерала Армије БиХ Сефера Халиловића, који је пред камерама холандске телевизије прихватио да је Орић био командант свих његових јединица у Сребреници и да инструкције које је од своје надређене команде Орић добијао нису гласиле да околни српски живаљ треба да „милује.“ [10] Коси се такође и са оценом команданта УНПРОФОР-а, генерала Филипа Моријона, да на том подручју Орић није био безначајна личност већ „господар рата,“ који је спроводио наређења Председништва из Сарајева. [11] У изјавама сведока које се у овој монографији наводе такође се одсликава Орићев положај као одговорног команданта у Сребреници на бошњачкој страни, који предводи јединице у напад, јавно се хвали извршеним освајањима, посећује и ислеђује заробљенике у затвору итд., што све јасно указује на његов прави значај.

Даље, у селу Подравање припадници Армије БиХ извршили су стравичне злочине над цивилним становништвом. Скоро потпуно су уништене породице Илић, Мијатовић и Петровић. Иза овог догађаја остале су масовне гробнице у заселцима Жедањско,

Парабучје и Широки Дол. Да ли се неке од тих масовних гробница из времена окупације Подравања и околине сада користе ради попуњавања броја бошњачких жртава геноцида?

На 15. годишњицу Сребренице, 11. јула 2010, са великом међународном помпом и да би се подвукла мултиетничност страдања које су проузроковали српски агресори, заједно са неколико стотина бошњачких жртава био је сахрањен и Хрват Рудолф Хрен. Али сада сазнајемо, бар као куриозитет ако ништа више, да се грађанин Гиљевић Жељко, такође Хрват, придружио српским браниоцима села Залазје и да је тамо био убијен од стране бошњачких нападача на православни Петровдан, 12.07.1992. године. Зашто је страдање Рудолфа Хрена постало макар на кратко предмет светске пажње, док за убиство Жељка Гиљевића, такође Хрвата, до објављивања ове монографије нико никада није ни чуо?

Али најважније питање које ће ова књига несумњиво покренути односи се на самообмањивачко негирање сопствених злочина на бошњачкој страни, уз агресивно инсистирање да су злочини које су починили Срби једини дозвољени предмет разматрања. Разлоге политичке природе који стоје иза таквог става није тешко препознати, али далеко су интересантнији психолошки механизми који такав став условљавају. Питање, зашто је бошњачкој страни толико тешко да се суочи са злочинима својих припадника, поставља се неизбежно и његово коначно избијање у први план не може се спречити. Наравно, са стручног становишта то није питање којим би се ми могли бавити. Али можемо да подвучемо крајње упадљив контраст између врло малог броја лица из редова Бошњака који су спремни да о томе отворено пишу и говоре, [\[12\]](#) док на српској страни – ма колико непопуларне те особе биле – постоји низ примера (међу којима су Наташа Кандић и Соња Бисерко само највидљивији) јавних личности које то чине. Они не само да прихватају злочине који се приписују српској страни, и то често врло некритички, већ то чине несметано и уз пуну подршку медија и разних невладинских структура у средини у којој живе и раде. Они у српском друштвеном миљеу уопште нису мете било каквих озбиљних претњи које би их лично угрожавале или им онемогућавале рад. Напротив, неке од тих личности су запажене управо по томе што су слободно и на јавним местима ударале шамаре грађанима који се са њиховим ставовима не слажу.

IV.

Сребреница је парадигма најсуровијих облика људске мржње, подлости и зла, и то је нешто што је током своје драматичне посете 1993. године генерал Моријон врло добро

осетио и затим описао. Извештај о разорном дејству те мржње и о изобилној пројави тог исконског зла, који ова монографија садржи, нуди велики број негативних, али корисних, поука. Мада постоји искушење да се изведе закључак да би овај језиви каталог људске посувраћености требало да послужи као лектира будућим поколењима и упечатљива лекција новим нараштајима како не би требало да се понашамо под било каквим околностима, па чак ни према људима које сматрамо својим непријатељима у рату, подлегање том искушењу ипак у себи крије једну велику опасност. Ми не смемо ни по коју цену препустити позорницу искључиво Орићима и Турсуновићима овога света, чак ни у улози антихероја којих би сви требало да се грозе и клоне. Без обзира како их представили, такав ексклузиван публицитет њима и сличнима сводио би се на једно огромно признање, па макар оно било условљено најнегативнијим квалификацијама. Сам утисак да су у прљавој сребреничкој драми они једини, или барем главни, актери био би довољан да им донесе један велики поен и представљао би незаслужен тријумф.

Зато ћемо завршну реч одузети њима и даћемо је правим људима, који су у пркос примамљивим позивима зла, и у тим мрачним временима успели да у себи очувају божанску искру која човека разликује од звери.

Недавно, у Великој Британији, један наоружани Енглец упао је у једну пиљарницу чији је власник Пакистанац. Уперео је пиштољ и тражио је да му се преда сав новац из касе. Уместо да реагује на „природан“ начин, да можда посегне за сопственим револвером који је негде у близини држао или да притисне дугме којим би позвао полицију, Пакистанац је са особом која дошла да га опљачка или убије ступио у људски разговор. Упитао је Енглеца зашто то ради. Добио је одговор да је његов бивши колонијални господар остао без посла, да више не може да плаћа стан и да зато сада живи на улици, да је очајан и гладан и да му је новац потребан да намира своје основне животне потребе. Пакистанац је на то отворио касу и дао му је 40 фунти да оде негде и купи себи хране, а Енглец – посрамљен неочекиваном хуманошћу човека кога је дошао да повреди и кога је можда негде у дубини душе ниподаштавао као припадника ниже расе – удаљио се из пиљарнице без речи и у миру.

То је прави Ислам, који Орићи и Турсуновићи овога света својим постојањем карикирају, а који Церићи и Зукорлићи нису способни својим верницима ни да представе.

Зато овај кратак приказ нећемо завршити очекиваним ритуалним осудама злотвора и давањем незаслуженог публицитета њиховим свирепим неделима, него ћемо то учинити истицањем дела оних који су у том стравичном и окрутном вртлогу успели да се истргну испод утицаја преовлађујућег зла и да следе сопствени пут:

Српске жртве Сребренице

Пише: Стефан Карагановић
субота, 12 новембар 2011 14:58

- У затвору у Сребреници, где је после вишедневног мучења Љубица Гагић у очајању испила отров, стражар Муслиман јој доноси млеко не би ли јој олакшао муке од попијене есенције;

- Остатке Рада Кукоља, убијеног и испеченог на ражњу, укопао је Хрусих Касим из Каменице, који је добро познавао Рада јер су њих двојица били нераздвојни пријатељи;

- Када су стигли до раскрснице на сеоском путу, наишло је лице које заробљена Анђа Обрадовић из Новог Села није познавала, али је чула да се зове се Кадрија, а са њим је био Мухарем Синановић, звани Шишко. Њих двојица су је бранили од злостављања војника говорећи да она није крива и да је синоћ стигла са пута. Њу је одатле Синановић одвео у село звано Баре, у војну амбуланту где су је превили. Синановић јој је рекао да би је пустио, али да би му у том случају побили породицу;

- Када је у заточеништву, после силовања, Анђа Обрадовић из Новог Села изгубила плод, крпе за крварење јој је доносила Ајка, жена Мехмеда Јунизовића, која је њу једном одвела и до своје куће да се окупа;

- У шталу где су били смештени заробљени Срби долазио је такође и Салко Хусић, који је штитио заробљенике. Када је Салко сазнао од Пејић Радета да је Анђа силована, стражар Веиз је био одстрањен и више се није појављивао;

- Милосава, Српкиња заробљена у нападу на село Кравицу, наводи да је, када су је нападали, бранила Голић Фатима, чији је брат био јако љут због тога и говорио је Милосави да би је радо убио, али да му сестра не да;

- Муслимани из села Гребен заштитили су заробљеног Симеуновић Велимира од даљег батињања и мучења;

- У нападу на село Међе, рањеном Суботић Видоју помоћ указује Зукић Хусеин како би

Видоје могао да дође до болнице у Бајиној Башти.

Преобилно зло, које је у овој монографији у својим најгорим замисливим варијантама изложено, не сме бити прећутано нити заборављено. Али то исто важи и за добро, које својим дејством утолико више сија уколико је снажнији притисак да оно не дође до изражаја и већи ризик којем се излажу они који га чине.

[1] За списак нападнутих српских насеља на подручју Сребренице и датуме тих напада, видети Прилог II.

[2] Као куриозитет и истовремено потврда аутентичности нашег излагања, наводи сведока Вујадиновић Михајла из села Чумавићи, у вези са постројавањем и малтретирањем српских цивила, до детаља претње клања једном детету, поклапају се са описом очевица тих догађаја са бошњачке стране, Ибрана Мустафића, у његовој књизи „Планирани хаос“ (Сарајево, 2008), с. 213. Репутацију често помињаног кољача (специјалитет: одсецање људских глава) Мехмедовић Кемала, званог Кемо, такође потврђује и Мустафић на с. 187 своје књиге.

[3] У селу Брежани, на пример, Лазић Крстина је убијена и запаљена у кући, а била је слепа и уз то и душевни болесник. У селу Сјемово, после успешног напада и заузимања од стране муслиманских формација, убијен је и у својој кући запаљен Зекић Милош, који услед непокретљивости није могао да се повуче. У селу Подравање, убили су Митровић Драга, који је био слабо покретан због прелома леве потколенице и који је такође био инвалид из Другог светског рата, када је мучен од стране усташких јединица тако што је боден ножем у главу и сечен испод врата. Он је преживео масакр из претходног рата, али не и овај. Није јасно какву су војну опасност те особе представљале по Армију БиХ.

[4] Вредно је помена да је у чувеном „пресретнутом разговору“ у предмету против генерала Радослава Крстића фраза „Побијте их све!“ била један од доказних елемената помоћу којих је претресно веће МКТБЈ образложило свој закључак да се догодио геноцид и да је генерал имао удела у њему.

[5] Пажљив читалац ће запазити да овде опет користимо стандардни аналитички оквир Хашког трибунала. Ако је тај оквир валидан у односу на једну страну, подједнако је валидан и у односу на другу.

[6] Током напада на село Ратковићи, нападачи су бодрили свога предводника и Есминог колегу, учитеља Малкић Џевада из Познановића, повицима, „Напред Учо, побједа је наша.“

[7] Из низа сличних примера, издвајамо још и ове. Лазић Видоја су разапели на крст и затим запалили, па је он умро у великим мукама, након чега су му запалили мајку, шурака и сестру; на живог Ранкић Милисава су ставили сламу и тако су њега запалили. Од свих убијених у нападу на село Загони, највише је било унакажено тело Димитрић Милеве, старе око 70 година, које је било исечено на комаде.

[8] Примера има још. После напада на село Ратковићи и његове заселке, муслимански цивили из околних села дошли су да пљачкају па су затим српске куће биле попаљене, а када је сведок Стојановић Стојан после неколико дана са групом избеглих Срба пошао у спаљено село да сахрани мртве, направљена им је заседа и један од њих је био убијен. Када је група заробљених Срба из села Међе била доведена у затвор у Сребреницу, муслимански цивили су улазили да провоцирају и вређају затворенике.

[9] Прилог II, Изјава Машић Фатиме

[10] Документарни филм холандске телевизије о Сребреници, интервју са Сефером Халиловићем, време 9:09 до 9:30 минута.

[11] Сведочење Филипа Моријона пред МКТБЈ у предмету Тужилац против Милошевића, Транскрипт, с. 32045, редови 1 – 4.

[12] А они који то чине, попут Џевада Галијашевића, Мирсада Фазлића и Есада Хећимовића, изложени су снажном и солидарном притиску своје заједнице да од тога одустану, а често и физичким претњама. Да подсетимо, Фазлићу и Хећимовићу се

Српске жртве Сребренице

Пише: Стефан Карагановић
субота, 12 новембар 2011 14:58

пребацује што су сарађивали са норвешким редитељем Олом Флијумом у продукцији запаженог документарца, „Сребреница: издани град.“